

8. Яременко Б. Гнути свою лінію: про дрес-код Зеленського під час візиту в США. *Главред*. 24 грудня 2022. URL: <https://bit.ly/3jWevYv>

9. Fridman V. President Volodymyr Zelensky of Ukraine came to Washington wearing his reality on his sleeves. *The New York Times*. Dec. 22, 2022. URL: <https://bit.ly/3GLfhjK>

УДК 327.35

Константинова Ю. В.

кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та міжнародних відносин

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА АВСТРІЙСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Геополітичні зміни що відбуваються у світі сьогодні, спонукають держави переглядати свої підходи до безпеки та вирішення зовнішньополітичних завдань. Такі нейтральні країни як Швеція та Фінляндія, у травні 2022 року подали заявку на вступ до НАТО. У зв'язку з чим актуалізувалось питання нейтрального статусу Австрії, отже дослідити витоки австрійського нейтралітету та його можливу трансформацію є актуальним.

У 1955 році Австрія отримала статус незалежної та демократичної країни. Австрію вважають нейтральною державою з набрання чинності «Федерального конституційного закону про нейтралітет Австрії» 26 жовтня 1955 р. Статус позаблокової держави, дозволив Австрії зберегти незалежність і приймати власні рішення, що залежать лише від інтересів Австрійської Республіки.

Заявлений нейтралітет дозволяє країні активно брати участь у світовій політиці, незважаючи на обмежений геополітичний потенціал. У загальному сенсі, політичний нейтралітет - це зовнішньополітичний курс що проводиться державою, який передбачає її неучасть у військових блоках і угрупованнях, відмову від надання її території під іноземні військові бази і встановлення дружніх відносин з іншими країнами.

Австрійську зовнішню політику можна охарактеризувати як інертну яка все ще знаходиться під сильним впливом післявоєнного досвіду Австрії. Оглядачі вказують на відсутність ідеалів, ресурсів і чітких орієнтирів при формуванні зовнішньополітичного курсу країни. Однак відсутність зовнішньополітичних амбіцій компенсується в Австрії потужними економічними інтересами. По суті, мета австрійської дипломатії сьогодні полягає в просуванні австрійського експорту за кордоном, освоєнні нових ринків і залучення австрійського бізнесу до вигідних інвестиційних проектів [2].

Прагнення "дружити з усіма" є практичним вираженням центрального елемента австрійського світогляду - нейтралітету. Саме нейтралітет розглядається як гарантія і передумова незалежності і суверенітету Австрії. Нейтральна Австрія, понад усе цінуючи стабільність, негативно ставиться до будь-яких геополітичних рішень, які ставлять під загрозу цю стабільність.

Незважаючи на нейтральний статус у 1955 році Австрія була прийнята до ООН. Зокрема, у Відні розташовані штаб-квартири трьох установ ООН, а також лабораторія ядерних досліджень під егідою ООН.

Австрія успішно інтегрувалася в західне суспільство, у 1956 році стала членом Ради Європи, у 1957 році - Міжнародного агентства з атомної енергії (МАГАТЕ), у 1960 році - вона стала учасницею Європейської асоціації вільної торгівлі тощо.

У 1970-ті роки австрійський уряд брав участь у посередницьких місіях, спрямованих на продовження переговорів між Ізраїлем і Єгиптом, а пізніше між Ізраїлем і Організацією звільнення Палестини.

1 січня 1995 Австрія стала членом ЄС. Цей крок був далеко не простим як для політичної еліти і населення Австрії, так і для Європейського союзу. Справа в тому, що, згідно з угодою про нейтралітет 1955 року, можливість членства Австрії в міжнародних організаціях була досить обмежена. Після вступу до ЄС ряд державних функцій, зокрема в сфері зовнішньої політики і політики безпеки були делеговані Європейській комісії. Нині 80 % усіх законодавчих актів виходять з Брюсселю. Австрія бере участь в співпраці в сфері зовнішньої політики у рамках ЄС, проте формально не відмовилася від нейтралітету.

Але вступ Австрії до Європейського союзу у 1995 році вплинув на можливість Австрії проводити незалежну зовнішню політику. Так, з деяких питань Австрії доводиться дотримуватися загальної політики ЄС на шкоду своєму суверенітету. Крім того, вступ до ЄС спричинило прийняття Австрією приписів щодо Спільної зовнішньої політики і політики безпеки. Зобов'язання виконання даних приписів ставить зовнішню політику Австрії в залежність від політики ЄС, а значення нейтралітету знижується.

Величезне значення у зовнішній політиці Австрії грає політика безпеки. Зовнішня політика та політика безпеки є взаємозалежними і невіддільними один від одного. Це закріплено в «Стратегії безпеки Австрії». В цьому документі йдеться про те, що в областях безпеки і зовнішньої політики все більшу роль стали грати міжнародні організації, зокрема ЄС. Австрія прагне до кооперації та інтеграції в питаннях зовнішньої політики і політики безпеки. Крім того, дана країна є гарантом безпеки і стабільності в регіоні, так як на її території заборонено розміщувати військові бази і ядерну зброю.

У 1995 році Австрія також стала країною-учасницею програми НАТО «Партнерство заради миру». Хоча дана Програма створена для того, щоб підтримувати стабільність і спокій на світовій арені, з іншого боку, під цим мається на увазі військову співпрацю з блоком НАТО. Крім того, дана Програма часто використовується для перевірки готовності країн для подальшого вступу до НАТО. Таким чином, Австрія відкриває для себе можливість вступу в НАТО, що є головною загрозою для її нейтралітету.

Європейський напрямок традиційно є провідним у системі зовнішньополітичних контактів Австрії. З моменту приєднання до ЄС у 1995 році країна брала активну участь у інтеграційних процесах. Конфліктні ситуації в рамках ЄС за участю Австрії виникали у зв'язку з успіхами правої партії свободи (FPÖ) на виборах і небажанням австрійського керівництва схвалити можливість вступу Туреччини до Євросоюзу (у результаті згоду австрійців все ж таки було отримано).

ФРН є одним із провідних партнерів Австрії у Європі. Після об'єднання Німеччини у 1990 році Австрія внесла поправки до свого Державному договору, допускаючи більшу співпрацю з німецькими збройними силами. Австрійсько-німецький товарообіг значно перевищує за своїми обсягами економічну взаємодію

Австрії з іншими країнами. В Австрії постійно проживає та працює близько 87 тисяч німців із ФРН, у ФРН – майже 190 тисяч австрійців. Німецькі туристи Австрії щорічно становлять до 60 % від загальної кількості туристів.

Що стосується відносин з Україною, то війна в Україні стала для Австрії серйозним ударом. До 2014 року Австрія інвестувала в економіку України \$2,7 млрд., займаючи п'яте місце серед усіх країн за обсягом інвестицій в Українську економіку. Крім того, частка Австрії у банківському секторі України на той момент становила 15% [1]. Війна майже вдвічі знизив обсяг інвестицій Австрії, а також товарообіг між Австрією та Україною. До лютого 2022 року Австрія виступала за дотримання Мінських угод, норм міжнародного права та якнайшвидше припинення вогню, але якихось активних дій для не вживала. Не зважаючи на тісні звязки у галузі економіки та енергетики з Росією, Австрія підтримала економічні санкції щодо Росії через війну на Україні.

Після 24 лютого Відень ухвалив рішення постачати зброю в Україну, але тільки нелетальну. При цьому наприкінці березня австрійський парламент схвалив підвищення видатків на оборону до 1% ВВП (майже €3,4 млрд). Примітно, що робоча назва проекту звучить так: «Пакет нейтралітету». Крім того, активно почало обговорюватися питання про можливу відмову Австрії від нейтралітету та поданням заявки на вступ до НАТО, слідом за Фінляндією та Швецією.

26 жовтня 2022 року у спільній заяві канцлера Карла Нехаммера та віце-канцлера Вернера Коглера, присвяченому черговим роковинам відновлення суверенітету республіки, було наголошено, що нейтралітет Австрії міцно закріплений у конституції, він особливо актуальний сьогодні. У документі наголошується, що поточне посилення обороноздатності країни "є внеском Австрії у сильну політику миру, безпеки та зовнішню політику об'єднаної Європи".

Таким чином, з одного боку, нейтральна Австрія певною мірою залежить від Європейського союзу, який впливає на ухвалення певних рішень Австрією. Також, Австрії складно впливати на світову спільноту та політичну еліту інших країн під час вирішення серйозних світових конфліктів. З іншого боку, нейтралітет надає певної гнучкості зовнішній політиці Австрії. Австрія може підлаштовуватися під економічну та політичну ситуацію у світі та приймати незалежні рішення, не звертаючи уваги на тиск ззовні.

Література:

1. Аудит зовнішньої політики: Україна — Австрія. URL :<https://glavcom.ua/publications/347187-audit-zovnishnoji-politiki-ukrajina-avstrija.html> (дата звернення 25.11.2022).

2. Емельянов А.И. Особенности формирования и реализации современной внешней политики Австрии. *Вестник МГЛУ. Общественные науки*. Вып. 1 (834) / 2019 URL :<https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-formirovaniya-i-realizatsii-sovremennoy-vneshney-politiki-avstrii> (дата звернення 25.11.2022).